(इंग्रजीत टंकलिखित न्यायनिर्णयाचे मराठीत भाषांतर)

एस. एच. नारायण यशवंत गोरे

वि.

भारत संघ आणि इतर

एप्रिल २६, १९९५

[आर. एम. साह्य आणि सुजाता वी. मनोहर, जे. जे.]

सेवा कायदा :

कर्मचारी — प्रतिनियुक्ती — पालक विभागाच्या संमतीने दीर्घ कालावधीसाठी चालू ठेवणे — प्रतिनियुक्ती दरम्यान पालक विभागात येणाऱ्या अल्पमुदतीच्या रिक्त जागा — तदर्थ पदोन्नतीने भरलेल्या अशा रिक्त जागा — प्रतिनियुक्तीवर असलेल्या कर्मचाऱ्याला प्रोफॉर्मा पदोन्नती नाही — पालक विभागातील कर्मचाऱ्याला प्रत्यावर्तनानंतर पदोन्नती तदर्थ आधारावर — न्यायिक निर्णयाच्या संदर्भात तदर्थ कर्मचाऱ्यांची ठोस नियुक्ती मानली गेली — मायदेशी परत आलेल्या कर्मचाऱ्याला प्रत्यावर्तनाच्या तारखेपासून तात्पर्य म्हणून नियुक्त केले गेले. न्यायालयीन निर्णयाचा धारण केलेला लाभ परत पाठवलेल्या कर्मचाऱ्यांनाही दिला जावा. त्याच्या कनिष्ठांच्या तारखेपासून पुष्टी केली गेली आहे.

नॅशनल सॅम्पल सर्व्हे ऑर्गनायझेशनमध्ये काम करणारे अपीलकर्ते ६ मार्च १९६१ रोजी जनगणना विभागात टॅब्युलेशन अधिकारी म्हणून प्रतिनियुक्तीवर गेले जेथे त्यांनी २१ ऑक्टोबर १९६९ पर्यंत काम केले आणि पालक विभाग आणि यूपीएससीच्या संमतीने जनगणना सहायक संचालक म्हणून पदोन्नती झाली. प्रतिनियुक्ती दरम्यान, त्याचा त्याच्या मूळ विभागात पदोन्नतीसाठी

विचार करण्यात आला होता परंतु केवळ अल्पकालीन रिक्त पदे असल्यामुळे त्यांना कोणतेही पद देऊ केले गेले नाही किंवा त्यांना त्यांच्या विभागात परत येण्यास सांगितले गेले नाही. परिणामी, ते ३१ डिसेंबर १९७४ पर्यंत जनगणना विभागात कार्यरत होते. या काळात त्यांच्या कानिष्ठाना मूळ विभागात तदर्थ आधारावर पदोन्नती देण्यात आली असताना त्यांना प्रोफॉर्मा प्रमोशन देण्यात आले नाही. तथापि, त्यांच्या प्रत्यावर्तनानंतर, त्यांची ११.४.१९७५ रोजी तदर्थ तत्वावर सहायक संचालक म्हणून नियुक्ती करण्यात आली. दरम्यानच्या काळात नरेंद्र चड्ढा विरुद्ध भारत संघ (१९८६) १ एस. सि. आर. २११ मधील या न्यायालयाचा निकाल पाहता १९६९ ते १९७५ दरम्यान तदर्थ आधारावर नियुक्त करण्यात आलेल्या अपीलकर्त्यांच्या कनिष्ठांना त्यांच्या तारखेपासून मूळत: नियुक्ती करण्यात आल्याचे मानले जात होते. अपीलकर्त्याने प्रशासकीय न्यायाधिकरणाकडे दावा केला की नरेंद्र चड्ढास प्रकरणातील निर्णयाच्या आधारे समान स्थितीत असलेल्या व्यक्तींना दिलासा देण्यात आला होता परंतु तो नाकारण्यात आला. म्हणून हे अपील.

ह्या न्यायालयाने अपील मंजूर केला आणि न्यायाधिकरणाचा आदेश बाजूला ठेवला.

आयोजित : १. या न्यायालयाने ज्यांना लाभ दिला आहे त्यांच्यासोबत अपीलकर्ता देखील असाच स्थित होता. म्हणून नरेंद्र चड्ढा यांना दिलेला लाभ त्यांना वाढविण्यात यावा आणि ते देखील ऑक्टोबर, १९६९ पासून पालक विभागात तदर्थ तत्वावर सहाय्यक संचालक म्हणून कार्यरत आहेत असे मानले जावे. त्याच्या कनिष्ठतेची पुष्टी झाल्याच्या तारखेपासून त्याची पुष्टी झाली आहे असे मानले पाहिजे. १९६९ पासून त्याची सेवाज्येष्ठता मोजून या न्यायालयाने निर्णय दिल्यानंतर अपीलकर्त्याच्या कनिष्ठांपैकी एकाला २२ मे १९८६ रोजी तदर्थ म्हणून पदोन्नती देण्यात आली होती आणि त्याला १९८६ मध्ये उपसंचालक म्हणून १७.३.१९८३ पासून पदोन्नती देण्यात आली होती.

अपीलकर्त्याला देखील १७.३.१९८३ पासून उपसंचालक म्हणून पदोन्नती मिळाल्याचे मानले जाईल. अपीलकर्ता सेवानिवृत्त झाल्यामुळे त्याला या आदेशातून मिळणारे सर्व लाभ मिळतील. (८०६ - सि - एफ).

नरेंद्र चड्ढा आणि इतर वि. भारत संघ आणि इतर, (१९८६) १ एस.सि.आर. २११, वर अवलंबून आहे.

दिवाणी अपीलिय अधिकार क्षेत्र: १९८९ चे दिवाणी अपील क्रमांक २८९६.

केंद्रीय प्रशासकीय न्यायाधिकरणाच्या दिनांक २९.१.८३ चा १९८६ टी. ए. चा क्रमांक ४९३ मधील निकाल आणि आदेशावरून.

ए. के. संघी अपीलकर्त्यांसाठी.

ए.एन. जय राम, अतिरिक्त सॉलिसिटर जनरल, सी.व्ही. सुब्बा राव, टी.सी. शर्मा आणि सुषमा सुरी प्रतिवाद्यांसाठी .

न्यायालयाचा खालील आदेश देण्यात आला:

हे अपील केंद्रीय प्रशासकीय न्यायाधिकरणाने नरेंद्र चड्ढा आणि इतर विरुद्ध भारत संघ आणि इतर, (१९८६) १ एस सि आर २११ मध्ये नोंदवलेले, या न्यायालयाने दिलेल्या निर्णयाच्या पार्श्वभूमीवर तत्सम स्थितीत असलेल्या व्यक्तींना दिलेले लाभ मंजूर करण्यासाठी आणि त्यांना वाढवण्याबाबत अपीलकर्त्याने दाखल केलेली याचिका फेटाळून लावलेल्या आदेशाविरुद्ध आहे.

ज्या संक्षिप्त तथ्यांचा उल्लेख करणे आवश्यक आहे ते म्हणजे अपीलकर्ता २५ जुलै १९५० रोजी राष्ट्रीय नमुना सर्वेक्षण संस्थेत निरीक्षक म्हणून सामील झाला. ४ नोव्हेंबर १९५४ रोजी त्यांची छाननी निरीक्षक म्हणून पदोन्नती झाली. पुढे १९५५ मध्ये त्यांची सहाय्यक अधीक्षक म्हणून नियुक्ती

झाली. ६ मार्च १९६१ रोजी ते नागपूर येथे जनगणना विभागात प्रतिनियुक्तीवर आले आणि तेथे त्यांनी ६ मार्च १९६१ ते २१ ऑक्टोबर १९६९ पर्यंत टॅब्युलेशन अधिकारी म्हणून काम केले. त्यानंतर त्याला त्याच्या पालक विभागात प्रोफार्मा पदोन्नती देण्यात आली. टॅब्युलेटरचे पद नंतर अधीक्षक म्हणून पुनर्नियुक्त करण्यात आले. अपीलकर्त्याची जनगणना विभागात कार्यरत असताना २१ ऑक्टोबर १९६९ रोजी जनगणना विभागाच्या कामकाजाचे सहायक संचालक म्हणून पदोन्नती झाली आणि ३१ डिसेंबर १९७४ पर्यंत ते कार्यरत राहिले. ते तिथे काम करत असताना सध्याच्या विभागात त्यांच्या विचाराबाबत प्रश्न निर्माण झाला. २१ जानेवारी १९७० चे पत्र जे न्यायाधिकरणाने काढले आहे त्यावरून असे सूचित होते की अपीलार्थी जनगणना विभागात असल्याने आणि अल्पकालीन रिक्त पदे असल्याने अपीलकर्त्यांना पद देणे किंवा त्याला येण्यास सांगणे आवश्यक नव्हते. अशा परिस्थितीत त्यांनी जनगणना विभागात काम सुरू ठेवले, नियमित रिक्त जागा नसल्यामुळे त्यांना प्रोफार्माही पदोन्नती देता आली नाही, परंतु जनगणना विभागातील सहायक संचालक म्हणून त्यांची नियुक्ती जनगणना विभागात, पालक विभाग आणि केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या संमतीने झाली होती. १९७५ मध्ये, ते त्यांच्या मूळ विभागात परत आले आणि ११.४.१९७५ रोजी तदर्थ आधारावर सहायक संचालक म्हणून नियुक्त झाले. तो जनगणना विभागात प्रतिनियुक्तीवर असताना त्याच्या कनिष्ठांनाही त्याच्या पालक विभागात तदर्थ म्हणून बढती देण्यात आली होती. ११ फेब्रुवारी १९८६ रोजी या न्यायालयाने नरेंद्र चढ्ढा (सुप्रा) मधील निर्णय दिला. संस्थेमध्ये सहाय्यक संचालक म्हणून नियुक्त झालेल्या सर्व अधिकाऱ्यांची तदर्थ नियुक्तीच्या तारखेपासून नियुक्ती करण्यात आली आहे असे मानले गेले आहे. या निर्णयामुळे १९६९-७५ दरम्यान पालक विभागात तदर्थ तत्त्वावर नियुक्त झालेले कनिष्ठ अपीलकर्त्यापेक्षा वरिष्ठ झाले. याचे कारण असे की या निर्णयामुळे केवळ विभागात

कार्यरत असलेल्यांनाच लाभ मिळण्याची क्षमता मर्यादित करण्यात आली आहे. अपिलार्थी हे जनगणना विभागात कार्यरत असल्याने आणि १९७५ पासून त्यांची मूळ विभागात तदर्थ म्हणून नियुक्ती करण्यात आल्याने त्यांची नियुक्ती त्या तारखेपासूनच झाली. त्यामुळे अपीलकर्त्याकडे न्यायाधिकरणाकडे जाण्याशिवाय पर्याय उरला नाही ज्याने अपीलकर्त्याच्या बाजूने प्रत्येक निष्कर्ष नोंदविला आहे परंतु या न्यायालयाच्या निर्णयामुळे त्याला तदर्थ म्हणून मानले जाऊ शकत नाही म्हणून कोणताही दिलासा देण्यास असमर्थता व्यक्त केली.

वर वर्णन केलेली तथ्ये स्पष्टपणे सूचित करतात की या न्यायालयाने लाभ मंजूर केलेल्या लोकांसोबत अपीलकर्ता देखील स्थित होता. तो जनगणना विभागात काम करत असावा. परंतु जनगणना विभागातील आणि पालक विभागातील पद हे तदर्थ पद असल्याने आणि विभाग स्वतः मानत असे की जनगणना विभागातील त्यांच्या कामाचा त्यांच्यावर परिणाम होणार नाही आणि त्यामुळे त्यांना पालक विभागात सहायक संचालक पदाची ऑफर देण्यात आली नाही. तो पूर्वग्रहदूषित होऊ शकत नाही. म्हणून नरेंद्र चड्ढा सुप्रामध्ये दिलेला लाभ अपीलकर्त्याला वाढवून देण्यात यावा आणि ते देखील ऑक्टोबर १९६९ पासून ग्रेड 4 मध्ये पालक विभागात तदर्थ आधारावर सहायक संचालक म्हणून कार्यरत आहेत असे मानले जावे. त्याच्या कनिष्ठतेची पुष्टी झाल्याच्या तारखेपासून त्याची पुष्टी झाली आहे असे मानले पाहिजे.

आम्हाला पुढे असे आढळून आले की अपीलकर्त्यातील कनिष्ठांपैकी एक श्री चौरसिया यांना २२ में १९८६ रोजी तदर्थ म्हणून पदोन्नती देण्यात आली या न्यायालयाने १९६९ पासून त्यांची ज्येष्ठता मोजून निर्णय दिल्यानंतर त्यांना १९८६ मध्ये उपसंचालक म्हणून १७.३.१९८३ पासून पदोन्नती देण्यात आली. उपसंचालक पद हे पदोन्नतीचे पद आहे यात वाद नाही. हे निवडीचे पद नाही. १९८३ पासून

उपसंचालक पदी बढती मिळालेल्या श्री चौरसिया यांच्यापेक्षा अपीलकर्ता वरिष्ठ असल्याने अपीलकर्त्यालाही १७.३.८३ पासून उपसंचालक म्हणून पदोन्नती मिळाली असे मानले जाईल.

त्यानुसार अपील मंजूर करण्यात आले. न्यायाधिकरणाचा आदेश बाजूला ठेवण्यात आला. अपीलकर्त्याची दावा याचिका वर दर्शविलेल्या पद्धतीने यशस्वी होते.

अपीलकर्ता सेवानिवृत्त झाल्याची आम्हाला माहिती देण्यात आली. या आदेशातून मिळणाऱ्या सर्व लाभांचा तो हक्कदार असेल. खर्चाबाबत कोणताही आदेश नाही.

टी. एन. ए. अपील मंजूर

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या / तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही. तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

****